

taalcultuur

Leonie Cornips (1960, Heerlen), bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de Universiteit Maastricht, doet onderzoek naar de relatie tussen de gesproken talen en dialecten in Limburg en de identiteit die eraan ontleend wordt. Hier doet ze tweewekelijks persoonlijk verslag van haar zoektocht.

Vastelaovend

Het carnaval of liever *vastelaovend* is achter de rug, het askruisje gehaald en de haringen gehapt. Het normale leven heeft het weer overgenomen, de versieringen zijn verdwenen, stof is neergedwarreld, winkels en bedrijven geopend en de universiteit wederom toegankelijk. Wat con-fetti hier en daar getuigt nog van de optocht en van de dolle dagen van de afgelopen week. Ik ben benieuwd wanneer mijn Limburgse Facebook-vrienden hun kleurige profielen weer van hun schmink, *pruuk-skes, môtskes en creatieve pekskes* ontdoen. De talloze vergaderingen van de leden van carnavalsorganisaties zijn niet voor niets geweest en het is nu wachten op komend 11 november.

Carnaval, een nieuwe benaming uit de zeventiende eeuw vergeleken met Vastenavond (*Fastnacht*) dat veel ouder is, is een feest van meedoen. Toen ik nog in Heerlen woonde, heb ik carnaval met overgave gevierd in Bijsmans en Brakke. Ik was een dwazige toeschouwer bij de optochten en ben één keer thuisgekomen toen mijn vader op het punt stond naar zijn werk te gaan. Maar ik voelde me niet op mijn gemak in de feesttenten in toenmalig Waubach of Nieuwenhagen. Ik sprak geen dialect, ik kende de liedjes niet goed en ik kwam overduidelijk 'van buiten'. *Vastelaovend* is dan ook geen onschuldig feest. Het is een gemeenschapsfeest maar het is vooral ook een feest waarin het verschil met anderen zich toont, verdiept en verscherpt. *Vastelaovend* hier is niet het carnaval van dáár: het is niet het armzalige en calvinistische gebeuren in Holland, de boerenkiel in Oeteldonk en het carnaval binnenshuis in gehuurde garages of boerenschuren in Oost-Nederland. Het verschil tussen hier en dáár is ook op de vierkante kilometer te maken: in Roermond is de carnavalsvereniging d'n Uul niet de Veldjmuus of de Katers in Maasniel. En: niet elke Limburger viert *vastelaovend* - men gaat ook op wintersport of rommelt lekker in huis - en niet elke carnavalsvierder wil zich Limburger voelen of participeert en beleeft *vastelaovend* op dezelfde wijze. Het zingen van de *leedjes*, het spreken en schrijven van dia-

lect verheugt de beleving van carnaval als een feest van hier, als iets eigens. Het gebruik van het lokale dialect en dwaze eigenaardigheden - het verzamelen van de *klone* op de markt in Kerkrade, de *koetierenne* in Hoensbroek, het oplaten van de Hoej-Geet in Schinveld - overstijgt de lokale verschillen tot een beleving van een gedeeld Limburgs-zijn.

Bij het onderscheiden van wie bij 'wij' en wie bij 'zij' hoort, gaat het zowel om ideeën die mensen over zichzelf hebben, als om ideeën die anderen over hen hebben. Bijna altijd

zijn dit stereotypen of vooroordelen: bij Limburgers zit het carnaval in hun bloed en zij krijgen als vanzelf de kriebels en alleen een Limburger kan het 'goede' carnaval vieren. Deze stereotypen laten zien wat we 'gewoon', omdat we hier geboren zijn, en als vanzelfsprekend tot de eigen identiteit rekenen. Maar hoewel we er vaak zo over spreken, is identiteit geen aangeboren en vaststaand

iets. Het staat in wisselwerking met de buitenwereld en omdat onze buitenwereld continu verandert, verandert ook met wie we ons al dan niet willen identificeren. Deze identificaties laten zien dat, hoewel we het carnaval nu als iets unieks voor Limburg ervaren, dat voor de oorlog nauwelijks het geval was. De gegoede burgerij richtte met de Sociëteit Momus in Maastricht (1839) en Sociëteit Jocus in Venlo een paar jaar later wel de oudste carnavalsverenigingen op. Maar pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw ging het georganiseerde carnaval écht leven, getuige de in rap tempo opgerichte 115 nieuwe carnavalsverenigingen door heel Limburg. Die dynamiek in identificaties bepaalt, zoals Peter Nijssen in *Maatstaf* in 1995 schreef, dat 'elke Limburger - autochtoon, allochtoon, repatriant of weekend-repatriant - zijn eigen Limburg (heeft)'. Ik heb naar L1/TV Limburg en de NOS-uitzending gekeken en ik neem me voor om me volgend jaar weer eens helemaal onder te dompelen. In Heerlen waarschijnlijk, want daar voel ik me het meest eigen.

Zie: Carla Wijers. 1995. Prinsen & clowns in het Limburgse narrenrijk. Amsterdam: P.J. Meertens-Instituut.